

**PECULIARITIES OF THE PROCEDURE
FOR ISSUING A RESTRAINING ORDER
UNDER THE ISTANBUL CONVENTION 2011**

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕДУРИ ВИДАЧІ
ОБМЕЖУВАЛЬНОГО ПРИПISУ
ЗА СТАМБУЛЬСЬКОЮ КОНВЕНЦІЄЮ 2011 РОКУ**

Serhii Pazii¹

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-498-6-28>

Через закріплення у міжнародних правових актах стандартів, заснованих на ідеях верховенства права, належного урядування та забезпечення прав людини, закладено основи світового правопорядку. Захист прав і свобод, законних інтересів осіб є пріоритетною ціллю передбачених міжнародними стандартами правових процедур та порядків здійснення судочинства. Зокрема державами-учасницями Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) однією із цілей конвенції визначено розробку всеосяжних рамок, політик та заходів для захисту жертв домашнього насильства та насильства за ознакою статі.

Одночасно, на думку автора, варто зауважити особливості імплементації Стамбульської конвенції та її положень в Україні. Так, незважаючи на участь України в забезпеченні реалізації прав та процедур, передбачених конвенцією, з 2011 року, питання ратифікації та набрання Стамбульською конвенцією чинності залишалося невирішеним понад десятиліття. Однак необхідність пристосування національного законодавства до європейських стандартів сприяла запровадженню норм ст. 53 Стамбульської конвенції до українського цивільного процесуального законодавства 2017 року шляхом внесення змін до ЦПК України. Набрання чинності норм ЦПК України щодо порядку розгляду цивільних справ стосовно обмежувального припису в окремому провадженні до ратифікації конвенції дозволило водночас у відповідності до конвенції забезпечити додатковий правовий механізм та якісно новий підхід до правового регулювання суспільних відносин, що виникають у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та гендерно обумовленому насильству.

¹ Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine

Згідно із ч. 2 ст. 53 Стамбульської конвенції обмежувальний припис повинен бути доступним для невідкладного захисту та без покладення неналежного фінансового або адміністративного тягаря на жертву; виданим на певний період або до його зміни чи зняття; у разі необхідності виданим на основі *ex parte*, що має негайну дію; доступним незалежно від іншого правового провадження або на додаток до нього; дозволеною бути представленим в подальшому правовому провадженні. Зазначені правові положення слугують нормативними вимогами – стандартами порядку розгляду цивільних справ про видачу і продовження обмежувального припису в окремому провадженні в межах цивільного процесуального права України, питанням якого присвячені наукові публікації В.В. Комарова та К.В. Гусарова [1; 2].

З точки зору автора, доступність невідкладного захисту без покладення неналежного тягаря на постраждалу особу – заявника перетинається із правом на справедливий суд, зокрема, щодо вимог доступності правосуддя та оперативності цивільного процесу, питанням якої присвячено дослідження О.В. Рожнова [3]. У п. 270 пояснювальної доповіді зазначається, що п. 1 ч. 2 ст. 53 конвенції передбачає, що обмежувальний припис повинен набувати чинності одразу після його видачі та оформлятися без тривалих судових процедур; будь-які судові збори за таким клопотанням не повинні створювати надмірного фінансового або адміністративного тягаря, який утримає жертву від клопотання; водночас будь-які процедури звернення з клопотанням про обмежувальний припис не повинні бути непереборно складні для жертви [4, с. 151].

Вимога п. 2 ч. 2 ст. 53 конвенції пов'язана із принципом юридичної визначеності та темпоральних меж обмежувального припису. Насамперед у світлі зазначеного стандарту, на думку автора, необхідно розглядати нормативні приписи ст. 350⁷ ЦПК України. Так, аналізуючи ст. 350⁷ ЦПК України, вбачається, що національним законодавцем не в повній мірі враховано вимоги юридичної визначеності у дусі цілей і завдань ст. 53 конвенції, оскільки 1) відсутня належна вказівка на можливість повторного звернення із заявою про продовження обмежувального припису до суду, який видав рішення про видачу та продовження обмежувального припису. Водночас хоча згідно із диспозитивністю цивільного судочинства розгляд цивільної справи суд здійснює тільки за зверненням заявника, однак окреслена невизначеність може становити не виправдане ускладнення для особи, яка не володіє компетентностями правника; 2) відсутнє зазначення строку, протягом якого особа може звернутись із заявою про продовження обмежувального припису, не зазначено чіткі часові межі, що може призводити до зловживання правом

з боку заявника; 3) відсутня вказівка щодо кількості можливих звернень заявника із заявою про продовження обмежувального припису.

Стандарт, закріплений у п. 3 ч. 2 ст. 53 конвенції, щодо необхідності видачі обмежувального припису на основі *ex parte*, що має негайну дію, частково реалізовано у ЦПК України. Принцип *ex parte*, згідно із яким ініціювання судового процесу заявником можливе без одночасного повідомлення іншої сторони, дозволяє створити безпечні умови для заявника, мінімізуючи вплив заінтересованої особи на неї у зв'язку зі зверненням до суду. Одночасно, з точки зору автора, реалізація положень ч. 4 ст. 350⁶ ЦПК України у відповідності до вимог ст. 53 конвенції фактично можлива лише у разі добровільного виконання рішення суду, оскільки примусове виконання через відсутність включення рішення суду про видачу і продовження обмежувального припису до переліку виконавчих документів, закріпленого у ст. 3 Закону України «Про виконавче провадження» та належної правової регламентації процедури примусового виконання, є ускладненим.

У Стамбульській конвенції доступність обмежувального припису незалежно від іншого правового провадження або на додаток до нього є однією із вимог до порядку розгляду цивільних справ про видачу і продовження обмежувального припису. Так, відповідно до пояснювальної доповіді п. 4 ч. 2 ст. 53 конвенції полягає у тому, що порядок клопотання стосовно обмежувального припису не повинен залежати від відкриття кримінального провадження щодо того ж правопорушника і не повинен ставитися в залежність від відкриття провадження у справі про розлучення, а факт кримінального чи цивільного провадження за одними фактами з одним правопорушником не повинен перешкоджати видачі обмежувального припису [4, с. 152].

Окремо важливо зазначити, що згідно із судовою практикою обмежувальний припис на підставі ЦПК України та КПК України може застосовуватись окремо та самостійно, однак паралельне їх застосування не можна вважати процесуально обґрунтованим [5].

Вимога ст. 53 конвенції щодо можливості доведення до відома суду факту видачі обмежувального припису щодо кривдника в межах іншого правового провадження, на думку автора, фактично зводиться до преюдиційності рішення суду про видачу обмежувального припису. Таким чином, факти та обставини встановлені під час розгляду цивільної справи про видачу обмежувального припису повинні враховуватись судами в інших провадженнях.

Отже, вимоги встановлені у ч. 2 ст. 53 Стамбульської конвенції слугують орієнтиром для подальшого удосконалення та забезпечення можливості осіб, які постраждали від домашнього насильства або

насильства за ознакою статі, та їхніх представників, звертатись до суду із заявою про видачу обмежувального припису. Міжнародні стандарти порядку розгляду цивільних справ про видачу і продовження обмежувального припису знайшли своє відображення у главі 13 розділу IV ЦПК України, однак правове регулювання питань пов'язаних із особливостями продовження обмежувального припису та забезпечення негайного виконання рішення суду про видачу і продовження обмежувального припису потребують подальшого удосконалення та наукових розвідок.

Список використаних джерел:

1. Комаров В. В., Світлична Г. О., Удальцова І. В. Окреме провадження: монографія / за ред. В. В. Комарова. Харків : Право, 2011. 312 с.
2. Гусаров К. В. Проблеми правового регулювання процедури розірвання шлюбу в порядку окремого провадження. *Проблеми законності*. 2019. № 147. С. 66–74.
3. Рожнов О. В. Принцип оперативності у цивільному процесуальному праві: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Харків, 2000. 186 с.
4. Договір СЕТS № 210 та пояснювальна доповідь від 11 трав. 2011 р. 189 с. URL: <https://rm.coe.int/1680093d9e> (дата звернення: 04.11.2024).
5. Рішення Верховного Суду у справі № 531/352/22 від 22 лют. 2023 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109995317> (дата звернення: 04.11.2024).